

tesztel, s ezek eredményeit 5 egészséges egyén adataival hasonlította össze. A szerző előnyösen módosította Piotrowski és mások javaslatait és kimutatja, hogy a Rorschach-teszt segítségével az elmebajosok elég nagy biztonsággal szétválaszthatók az egészséges lelkiüektől, akikhez **hozzászámította** a klinikán vizsgált 5 neurotikust és 5 pszichopatát is. Ezenkívül az egyes elmebetegségekre jellemző vonásokat is összeállította, úgy hogy például a schizopreniát többnyire sikerül elkülöníteni minden másfajta elmebajtól.

Egészen véve Tarcsay Izabella igen hasznos munkát végzett. A ma használatban levő karakterológiai módszerek közül azt választotta ki, amelyik a legalaposabban van feldolgozva, s amelyet a pedagógus is használhat, feltéve, hogy aláveti magát a nem csekély fáradságnak, mely a módszer elsajátításával jár. Persze, a pedagógus azt is megteheti, hogy képzett szakemberrel vizsgálattja meg tanítványát. A könyv igen nagy gondnal van megszerkesztve; így a szöveg nagyrészt kivonatossan újra megtaláljuk a hozzá mellékelt 15 táblázatban; a számok, képletek megfelelő nyomással és középrehelyezéssel sőt vannak kiemelve, úgy hogy az aránylag nehéz anyag könnyen áttekinthetővé válik. A nyomás szép és sajtóhibát alig találtunk. Kár, hogy a szerző túlsok idegen szót használ.

Máday István.

Sáfrán Györgyi: Zirzen Janka és az egységes magyar nevelés kezdete.

Szeged, 1942. (A m. kir. Horthy Miklós Tudományegyetem Pedagógiai Intézetének Közleményei. 4.) Szeged, 1942, 8-r., 66 lap.

A szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem Pedagógiai Intézetének nagy érdeme, hogy doktori értekezései tárgyukat igen gyakran a hazai neveléstörténet köréből merítik. E kevésbé ismert terület felkutatása nagy nehézséggel jár, de megéri a fáradságot, mert feltárja kulturánk régi, gyakran más nemzetekét megelőző eredetét, elvezet nemzeti értékeink és intézményeink megismeréséhez, megbecsüléséhez.

Sáfrán Györgyi a hazai nevelés újabb fejezetével foglalkozik. Arról a törekvéstről szól, mely a XIX. század első felében terbe veszi, a század második felében megvalósítja a hazai nevelést.

A szerző nagy szorgalommal felkutatta az eredeti forrásokat, felhasználta Zirzen Janka írásait, a nagy iskolaszervező munkatársainak, tanítványainak, most is élő ismerőseinek szó- és írásbeli adatait, a Zirzen alapította intézmények értesítőit, folyóiratait, egyéb írásait, emlékeit, s nagyszámú pedagógiai munkát. Nagy segítségére lehetett volna még két bölcsészdoktori értekezés, Márkus Gábornak »A XIX. századi magyar neveléstörténeti irodalom bibliográfiája.« (Szeged 1937) és Schwarcz Etelnek »Nőnevelés és oktatás a XIX. században Magyarországon.« (Debrecen 1938) c. munkája.

A sok adathól helyesen végezte a kiszemelést, és értékelést munkáját. A könyv bevezetésből és öt fejezetből áll. Tartalmaz még német kivonatot, irodalmat és négy képet. (Zirzen Janka arcképe, himzése, síremléke, emléktáblája.)

A *bevezetés* bemutatja Zirzen Jankát, a magyar tanítónők édesanyját, az első állami népisolai tanítónőképzőintézet megszervezőjét, a polgári iskolai tanárnőképzés megindítóját, a legfelsőbb nevelés irányítóját.

Az *első fejezet*: a XIX. században megindult nevelési törekvésekről, Zirzen Janka előzőiről szól: gróf Brunswick Antaltól, Karacs Ferencné Ta-

kács Éváról, Fáy Andrásról, gróf Brunswick Terézről, gróf Teleki Blankáról, Karacs Terézről, Leövey Kláráról, Veres Pálné Beniczky Hermin-ről, akik mind a leányok nemzeti szellemü nevelését tűzték ki célul.

A második fejezet: Zirzen Janka élete. Szépen ívelő pályája Jászberényben kezdődik, Eger, Arad és Pozsonyon át az ország fővárosában végződik. Döntő befolyással van sorsára aradi tartózkodása. A Steinitzer családnál nevelőnő, itt ismerkedik meg Bohusné Szögyény Antóniával, aki felhívja rá báró Eötvös József figyelmét. Legfőbb munkatársa lesz Eötvösnek nőnevelési tervei keresztülvitelében. 1869-ben az első magyar állami tanító-nőképzői igazgatójává nevezi ki a miniszter.

Eötvös utódai, Pauler Tivadar és Trefort Ágost is méltányolják. Utóbbi bizza meg 1873-ban a polgári iskolai tanító-nőképzés megszervezésével.

Érdeklődése ráirányul a magyar női szakipari oktatásra és megszervezi a szakszerű ipartanító-nőképzést. Tanulmányozta a különböző vidékek háziiparát, a magyar díszítő motívumokat és fölkarolásukat elsőnek hangoztatta Magyarországon.

A »Nemzeti Nőnevelés« c. folyóirat megindulása is Zirzennel van kapcsolatban, szintúgy a György Aladár kezdeményezésére alapított Magyar Tanító-nők Mária Dorothea Egyesülete. 1896-ban szerepelt utoljára nyilvánosan, a millenniumi általános tanügyi kongresszus tanító-női szakosztályának alelnöki tisztét töltötte be. Még ugyanabban az évben nyugalomba vonult. 1904 dec. 24-én halt meg.

A *harmadik fejezet*ből Zirzen Janka személyiségét és nevelési elveit ismerjük meg. Lelki fejlődésére nagy hatással voltak: édesanyja, nevelői gyakorlata, állása, a kor és pedagógiai olvasmányai. Nevelési elvei: a leánylélek megismerésének szükségessége, türelem és szeretet a nevelői eljárásban, az önbizalom felkeltése az ifjúságban, szociális nevelés, gyakorlati és nőies nevelés. Érdekes apróságokból ismerjük meg Zirzen Janka nagyságát, bizonyosságául annak, hogy a pedagógus nagyjelentőségű munkája kicsinyiségekből tevődik össze.

A *negyedik fejezet:* Zirzen Janka és az egységes magyar nőnevelés megalapozása címen a Zirzen alapította intézményeknek történetét és fejlődését ismerteti napjainkig.

Az *ötödik fejezet:* Zirzen Janka méltatása. Életének, munkásságának mérföldköveit táblázat teszi áttekinthetővé. Esménye: a nőies, gyakorlati, nemzeti szellemű, egységes nőnevelés, ma is irányt szab a nevelésnek. A tanító-nő és tanárnőképzés megalapítása által megnyitotta a magyar nők előtt a hivatásukhoz legközelebb álló nevelő-tanítói életpályákat. Társadalmi megbecsülést szerzett a női munkának és megvalósította az önálló hivatású magányos nő eszményét.

Mindezt nem a pedagógiai munkák megszokott nehézségével írja meg a szerző, hanem simán folyó, kellemes modorban. Érdemei mellett hiányai vannak a munkának. A forrásmunkáknál nem nevezi meg a lapszámot, így adatai nehezen ellenőrizhetők, a további kutatók számára alig használhatók. Zirzen Jankának kevésbé ismert képét közli, s nem említi meg hol látható, kinéki a birtokában van. Sírmélnének képéről is hiányzik a város és a temető neve. A szövegben levő számokhoz tartozó jegyzetek a munka végén vannak, így az olvasónak állandóan lapoznia kell olvasás közben. A német kivonat közbeiktatott és sok benne a hiba.

Jelitiné Lajos Mária.